Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
LAILA MEDINA
esitatud 30. märtsil 2023 [1]

Kohtuasi C-758/21 P

Ryanair DAC,
Airport Marketing Services Ltd
versus

Euroopa Komisjon

Apellatsioonkaebus – Riigiabi – Austria rakendatud riigiabi Klagenfurdi lennujaamale, Ryanairile ja teistele lennujaama kasutavatele lennuettevõtjatele – Üldkohtu kodukorra artikli 85 lõige 3 – Määruse (EL) 2015/1589 artikkel 17 – Tagasinõutava abi arvutamiseks vajalikud andmed

1. Oma apellatsioonkaebuses paluvad Ryanair DAC ja Airport Marketing Services Ltd (edaspidi „AMS“ ja koos „apellandid“) tühistada Üldkohtu 29. septembri 2021. aasta kohtuotsuse Ryanair jt *vs.* komisjon (T-448/18, ei avaldata, EU:T:2021:626) (edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus“). Selle kohtuotsusega jäeti rahuldamata nende hagi, milles paluti osaliselt tühistada komisjoni otsus (EL) 2018/628 [2] neid apellante puudutavas osas.

I. Vaidluse taust

2. Vaidluse tausta on kirjeldatud vaidlustatud kohtuotsuse punktides 1–39. Käesoleva apellatsioonkaebuse puhul võib selle kokku võtta järgmiselt.

3. Ryanair on lennuettevõtja ja AMS on tema tütarettevõtja, kes pakub turundusstrateegia lahendusi ja kelle põhitegevus seisneb reklaampinna müügis Ryanairi veebisaidil. Klagenfurdi lennujaam (Austria; edaspidi „lennujaam“) asub Kärnteni liidumaa pealinna Klagenfurdi äärelinnas. Lennujaama omanik ja käitaja on Kärntner Flughafen Betriebsgesellschaft mbH (edaspidi „KFBG“). KFBG aktsiate lõplikud omanikud on alati olnud avaliku sektori asutused või üksused. KFBG-l on täielikult tema omandis olev tütarettevõtja Destinations Management GmbH (edaspidi „DMG“), mis osutab lennujaamale erinevaid teenuseid. Täpsemalt tegutses DMG nõustajana lennujaamale lennuettevõtjate leidmisel, ning sõlmis mitu lepingut, mille alusel said lennuettevõtjad turundusteenuste eest märkimisväärseid rahasummasid.

[1] Algkeel: inglise.

[2] 11. novembri 2016. aasta otsus riigiabi SA.24221(2011/C) (ex 2011/NN) kohta, mida Austria rakendas Klagenfurdi lennujaama, Ryanairi ja teiste lennujaama kasutavate lennuettevõtjate suhtes (ELT 2018, L 107, lk 1; edaspidi „vaidlusalune otsus“).

4. 22. jaanuaril 2002 sõlmiti neli lepingut. Esiteks sõlmisid KFBG ja Ryanair lennujaamateenuste lepingu (edaspidi „2002. aasta lennujaamateenuste leping“). Kõnealune leping jõustus 27. juunil 2002 viieks aastaks ja selles nähti ette automaatne pikendamine veel viieks aastaks, kui Ryanair täidab lepingu raames täielikult oma kohustused. Kõnealuse lepingu kohaselt kohustus Ryanair pakkuma alates 27. juunist 2002 kuni 26. juunini 2007 vähemalt kord päevas teenust lennujaama ja London Stanstedi lennujaama vahel iga lennu kohta kindla tasu eest. Lisaks pidi Ryanair koguma lennujaama reisijate teenindamise tasuna kindla summa iga lahkuva lennureisija kohta ja lennujaama julgestustasuna kindla summa iga lahkuva lennureisija kohta ning maksma need tasud lennujaamale. 2002. aasta lennujaamateenuste lepingus kirjeldati üksikasjalikult erinevaid teenuseid, mida lennujaam pidi Ryanairile osutama, ning nähti ette teatavad muud maksed lennujaamale.

5. Teiseks sõlmisid DMG ja Leading Verge.com Limited (edaspidi „LV“), kellest sai FR Financing (Malta) Ltd (edaspidi „FR Financing“) – Ryanairi tütarettevõtja, kes on vahepeal likvideeritud – turundusteenuste lepingu (edaspidi „2002. aasta turundusleping DMG ja LV vahel“). Kõnealune leping jõustus samal päeval ja kehtis kuni 26. juunini 2007, automaatse pikendamisega veel viieks aastaks, kui LV täidab kõnealuse lepingu raames täielikult oma kohustused. Selle lepingu kohaselt tellis DMG kindla aastatasu eest LV-lt reklaamikava koostamise, DMG kodulehele linkide suunamise ja muude reklaamitegevuste korraldamise.

6. Kolmandaks sõlmisid DMG ja AMS turunduslepingu (edaspidi „2002. aasta turundusleping DMG ja AMSi vahel“). See leping jõustus samal päeval viieks aastaks ja nähti ette selle võimalik pikendamine veel viieks aastaks. Lepingu kohaselt tegi DMG AMSile aastatasu eest ülesandeks suunata hiljemalt 1. maiks 2002 www.ryanair.com veebilehel kaks linki DMG poolt valitud veebilehtedele, millel tutvustatakse Kärnteni liidumaa vaatamisväärsusi, ning neid linke käitama. Kõnealuses lepingus on samuti sätestatud, et AMS võib pakkuda lisateenuseid.

7. Neljandaks sõlmiti 2002. aasta turunduslepingule DMG ja LV vahel kõrvalleping (edaspidi „2002. aasta kõrvalleping“), mis jõustus samal päeval. Lepiti kokku, et seoses 2002. aastal sõlmitud lepinguga DMG ja LV vahel peab DMG tasuma LV-le veel ühe turundusmakse DMG ja LV vahelise lepingu kehtivuse ajal täiendavate tugevdatud turundusmeetmete eest.

8. 2002. aasta lennujaamateenuste leping, 2002. aasta turundusleping DMG ja LV vahel (muudetud kujul) ning 2002. aasta turundusleping DMG ja AMSi vahel (edaspidi koos „2002. aasta lepingud“) lõppesid 29. oktoobril 2005, kui Ryanair lõpetas reisijatele mõeldud lennuteenused lennujaama ja London Stanstedi lennujaama vahel.

9. 23. augustil 2006 sõlmisid KFBG ja Ryanair uue lennujaamateenuste lepingu (edaspidi „2006. aasta lennujaamateenuste leping“). Kõnealune leping käsitles ajavahemikus 19. detsembrist 2006 kuni 21. aprillini 2007 kolm korda nädalas teenuse osutamist London Stanstedi lennujaama. Ryanair oli kohustatud tasuma ametlikke Klagenfurdi lennujaamatasusid. Stimuleerimiskava kaudu anti Ryanairile iga väljuva lennureisija kohta uuel pakutaval lennuliinil 7,62 euro suurust stiimulit.

10. 21. detsembril 2006 sõlmisid DMG ja AMS uue turunduslepingu (edaspidi „2006. aasta turundusleping“), mis jõustus 28. veebruaril 2007. 2006. aasta turundusleping oli seotud Ryanairi kohustusega teenindada eelmises punktis nimetatud lepingus ette nähtud lennuliini. AMS oli kohustatud pakkuma aastast turunduspaketti, mille eesmärk oli eelkõige Klagenfurdi/Kärnteni reisisihtkoha reklaamimine.

11. 2006. aasta lennujaamateenuste leping ja 2006. aasta turundusleping (edaspidi koos „2006. aasta lepingud“) kehtisid kuni 21. aprillini 2007.

12. Pärast seda, kui üks Ryanairi konkurent reisijate lennutranspordi Euroopa turul esitas komisjonile kaebuse, milles ta väitis, et Ryanair on saanud muu hulgas Kärnteni liidumaalt, Klagenfurdi linnalt, Kärnten Werbung Marketing & Innovationsmanagement GmbH-lt ja Klagenfurdi lennujaamalt KFBG kaudu ebaseaduslikku riigiabi, edastas komisjon 11. oktoobril 2007 kaebuse Austria Vabariigile ja palus lisateavet. Komisjon palus 15. novembri 2010. aasta ja 24. märtsi 2011. aasta kirjas Austrialt lisateavet. Komisjon palus 8. aprillil 2011 Ryanairilt lisateavet, mis edastati seejärel Austriale, kes esitas oma märkused.

13. Komisjon teavitas 22. veebruaril 2012 Austriat oma otsusest algatada ELTL artikli 108 lõike 2 kohane uurimismenetlus, eelkõige seoses Ryanairiga sõlmitud 2002. ja 2006. aasta lepinguga.[3]

14. 29. mai ja 20. juuli 2012. aasta kirjas esitas Ryanairi õigusnõustaja eelkõige taotluse tutvuda haldustoimikuga, mille komisjon rahuldamata jättis.

15. Komisjon küsis 24. veebruari 2014. aasta kirjas Austrialt lisateavet lennujaama ja Ryanairi vahel 22. jaanuaril 2002 sõlmitud turunduslepingu kohta, millele Austria vastas 11. juunil 2014.

16. Komisjon otsustas 23. juulil 2014 uurimismenetlust laiendada.

17. Vaidlusaluses otsuses leidis komisjon eelkõige, et 2002. ja 2006. aasta lepinguga andis Austria Vabariik Ryanairile ebaseaduslikku abi, mis oli siseturuga kokkusobimatu. Ta määras tagasinõutavad abisummad kindlaks iga aasta kohta, mil kõnealused lepingud kehtisid, lähtudes eeldatavast aastasest täiendavast negatiivsest rahavoost kõnealuste lepingute sõlmimise ajal. Komisjon leidis, et apellandid vastutavad solidaarselt asjaomaste lepingute alusel saadud abi täieliku tagasimaksmise eest, mille põhiosa ligikaudne kogusumma on vastavalt 1 827 267 eurot ja 141 326 eurot, ning andis korralduse see abi tagasi nõuda.

II. Menetlus Üldkohtus ja vaidlustatud kohtuotsus

18. Esimeses kohtuastmes esitasid Ryanair, AMS ja FR Financing oma hagi põhjenduseks kuus väidet ning 24. augustil 2018 esitasid nad menetlust korraldavate meetmete võtmise taotluse, milles palusid komisjonil esitada dokumente. 25. septembril 2020 esitasid pooled kaks dokumenti täiendavate tõenditena (st pärast menetluse kirjaliku osa lõpetamist). Need kaks dokumenti olid lennujaama lennujaamateenuste lepingute ja turunduslepingute alusel iga väljuva reisija kohta saadavate lennundusväliste tulude esialgse eelarvestuse tabel (lisa E.1) ning Ryanairi majanduskonsultandi Oxera 3. novembri 2014. aasta aruandes sisalduvate kuluandmete redigeerimata versioon (lisa E.2).

19. Vaidlustatud kohtuotsuses leidis Üldkohus, et need tõendid on vastuvõetamatud, kuna esimeses kohtuastmes ei ole hagejad põhjendanud täiendavate tõendite hilist esitamist Üldkohtu kodukorra artikli 85 lõike 3 alusel. Üldkohus jättis ka kõik esitatud väited põhjendamatuse tõttu rahuldamata ja jättis seega hagi tervikuna rahuldamata.

[3] Avaldatud *Euroopa Liidu Teatajas* 3. augustil 2012 (ELT 2012, C 233, lk 28).

III. Õiguslik hinnang

20. Apellandid esitasid neli väidet.

A. Esimene väide, mis puudutab apellantide poolt Üldkohtule esitatud täiendavate tõendite vastuvõetavust

21. Apellandid väidavad sisuliselt, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta lükkas vastuvõetamatuse tõttu tagasi ja seega keeldus kohtulikul läbivaatamisel arvesse võtmast peamisi tõendeid, mille nad esitasid enne menetluse suulise osa lõpetamist. Eelkõige väidavad nad, et Üldkohus eksis, kui ta i) jättis tähelepanuta või nõuetekohaselt arvesse võtmata Üldkohtu kodukorra artikli 85 lõigete 1–3 aluseks olevad õiguspõhimõtted ja ii) jättis tähelepanuta neid sätteid kohaldava kohtupraktika.

22. Üldkohtu kodukorra artiklis 85 on sätestatud eri etapid, mille jooksul võib tõendeid esitada või nende kogumist taotleda. Artikli 85 lõige 1: „Tõendid esitatakse ja tõendite kogumist taotletakse menetlusdokumentide esimese vahetamise käigus“ (*üldreegel*). Artikli 85 lõige 2: „Kohtuasja pooled võivad repliigis ja vastusepliigis esitada oma argumentide toetamiseks täiendavaid tõendeid või taotluse nende kogumiseks, tingimusel et nende hiline esitamine on õigustatud“ (*mööndus*). Artikli 85 lõige 3: „Erandkorras võivad kohtuasja pooled esitada täiendavaid tõendeid või taotluse nende kogumiseks enne menetluse suulise osa lõppemist või enne Üldkohtu otsust lahendada kohtuasi ilma menetluse suulise osata, tingimusel et nende hiline esitamine on õigustatud“ (*erand*).

23. Euroopa Kohus on juba sedastanud, et need eeskirjad võtavad arvesse võistleva menetluse ja poolte võrdsuse põhimõtet ning õigust õiglasele kohtumenetlusele hea õigusemõistmise huvides.[4] Samuti on Euroopa Kohus otsustanud, et „Euroopa Liidu Kohus on pädev kontrollima nende tõendite või tõendite kogumise taotluste hilise esitamise põhjenduste põhjendatust, ja kui see on asjakohane, siis nende sisu; kui hiline esitamine ei ole õiguslikult piisavalt õigustatud või põhjendatud, on tal ka pädevus need tagasi lükata“.[5]

24. See lõik puudutas Üldkohtu kodukorra artikli 85 lõiget 2 ja kohtupraktikat, millele Euroopa Kohus selles viitab ning mis käsitles Üldkohtu endise kodukorra asjakohast sätet.[6]

25. Nii 14. aprilli 2005. aasta kohtuotsusest Gaki-Kakouri *vs.* Euroopa Kohus[7] kui ka 16. septembri 2020. aasta kohtuotsusest BP *vs.* FRA tuleneb,[8] et eespool esitatud põhjendus on kohaldatav ka nimetatud kodukorra artikli 85 lõike 3 suhtes, kusjuures – arvestades, et artikli 85 lõige 2 on mööndus ja artikli 85 lõige 3 on erand – viimane norm on rangem ja kohaldatav ainult erandlikel asjaoludel (vt käesoleva ettepaneku punkt 31).

26. Esiteks on apellantide peamine argument see, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta lükkas need kaks tõendit vastuvõetamatuse tõttu tagasi, samas kui Üldkohus peab selliseid tõendeid oma kohtuliku kontrolli eesmärgil alati aktsepteerima, „kui just kaalukad põhjused seda ei takista“.

[4] 14. aprilli 2005. aasta kohtuotsus Gaki-Kakouri *vs.* Euroopa Kohus (C-243/04 P, ei avaldata, EU:C:2005:238, punkt 30, milles käsitletakse Üldkohtu endise kodukorra asjakohaseid sätteid).

[5] 16. septembri 2020. aasta kohtuotsus BP *vs.* FRA (C-669/19 P, ei avaldata, EU:C:2020:713, punkt 41). Euroopa Kohus viitab siinkohal 14. aprilli 2005. aasta otsusele Gaki-Kakouri *vs.* Euroopa Kohus (C-243/04 P, ei avaldata, EU:C:2005:238, punktid 32 ja 33).

[6] See tähendab Üldkohtu endise kodukorra artikli 48 lõige 1.

[7] C-243/04 P, ei avaldata, EU:C:2005:238, punktid 32 ja 33.

[8] C-669/19 P, ei avaldata, EU:C:2020:713, punkt 47.

27. See väide tuleb põhjendamatuse tõttu tagasi lükata. See tähendaks Üldkohtus toimuva tõendite kogumise reeglite loogika ümberpööramist.

28. Gaki-Kakouri kohtupraktikast tuleneb, et hiliselt esitatud tõendite aktsepteerimine on erand. Lisaks tuleneb Üldkohtu kodukorra artikli 85 lõike 3 sõnastusest, et nende tõendite esitamist taotlevate poolte ülesanne on esitamisega viivitamist piisavalt põhjendada.

29. Seega ei ole Üldkohus vastupidi apellantide väidetule kohustatud alati aktsepteerima hiliselt esitatud tõendeid, välja arvatud juhul, kui ta tuvastab, et nende tõendite tagasilükkamine on vajalik „kaalukatel põhjustel“ (st võistlevuse põhimõtte või õiglase menetluse põhimõtte tõttu Üldkohtus).

30. Pigem on pooltel endil kohustus seda viivitust põhjendada.

31. Nagu Üldkohus kohtuotsuses TestBioTech jt *vs.* komisjon[9] õigesti märkis, „on tõendite esitamisel enne menetluse suulise osa lõpetamist kaks tingimust: [i)] tõendite esitamisega viivitamine peab olema põhjendatud ja [ii)] tõendite hiline esitamine peab olema põhjendatud erandlike asjaoludega. Mis puudutab teist vastuvõetavuse tingimust [ii)] […], siis tuleb märkida, et igal juhul eeldab sellise esitamise erandlik iseloom, et hagejal ei olnud võimalik kõnealuseid dokumente enne kohtuistungit esitada või et varasemat esitamist ei saanud hagejalt mõistlikult nõuda. *Pool, kes soovib dokumente kohtule esitada, peab tõendama, et see tingimus uute tõendite esitamise ajal on täidetud*“ (kohtujuristi kursiiv).

32. Leian, et Üldkohtu eespool kirjeldatud seisukoht (kus ta nõuab teatud olukordades tõendite hilise esitamise põhjendatuse tõendamist) võib leida tuge Euroopa Kohtu otsuses BP *vs.* FRA,[10] kus kohus viitab kohustusele esitada niisuguseid tõendeid põhjendatuse tõendamiseks.

33. Samas kohtuotsuses (punkt 47) märgib Euroopa Kohus ka, et Üldkohtu kodukorra artikli 85 lõiget 3 tuleb tõlgendada üsna kitsalt („vaid *erandkorras* võivad pooled esitada või pakkuda esitamiseks täiendavaid tõendeid. Sellest sättest tuleneb selgelt, et igasugune viivitus selliste tõendite esitamisel *peab olema põhjendatud*“) (kohtujuristi kursiiv).

34. Esimeses kohtuastmes väitsid apellandid sisuliselt seoses lennujaamalt saadud lennundusväliste tulude tabeliga, et komisjon viitas sellele tabelile oma vasturepliigis. Viidates oma menetlust korraldava meetme võtmise taotlusele, selgitavad nad, et lennujaamalt teabe saamine oli keeruline ja võttis palju aega, sest teave oli aegunud, lennujaamas oli personal vahetunud ning COVID-19 kriis mõjutas nii lennujaama töötajaid kui ka hagejaid ja nende nõustajaid. Apellantide sõnul said nad selle teabe alles „viimastel päevadel“.

35. Minu arvates on selge – nagu võib järeldada eespool nimetatud kohtupraktikast –, et apellandid oleksid pidanud esitama tõendeid, mis tõendavad, et nad püüdsid aegsasti saada lennujaamalt tabelit ja et nad saatsid lennujaamale pidevalt sellekohaseid meeldetuletusi; seda ka pärast komisjoni märkuste saamist uute tõendite kohta (14. oktoober 2020), kus komisjon väitis muu hulgas, et viivitamine ei olnud õigustatud, sest selgitused olid kontrollimatud. Arvestades, et komisjoni vasturepliigi (25. veebruar 2019) ja suulise ärakuulamise (29. september 2020) vahel oli möödas nii pikk ajavahemik, oleksid apellandid pidanud esitama niisuguseid tõendeid, nagu ma eespool mainisin, näitamaks, et nad suudavad tõendada õigustatust Üldkohtu kodukorra artikli 85 lõike 3 alusel.

9 15. detsembri 2016. aasta kohtuotsus (T-177/13, ei avaldata, EU:T:2016:736, punkt 251).

10 16. septembri 2020. aasta kohtuotsus (C-669/19 P, ei avaldata, EU:C:2020:713, punkt 44).

36. Tuleb märkida, et apellandid ei esitanud niisuguseid tõendeid ka apellatsioonimenetluses.

37. Erandeid tuleb tõlgendada kitsalt ja seega peab Üldkohus niisugustes kohtuasjades nagu käesolev, kui tal on kahtlusi poole esitatud põhjendustes hilinenud esitamise kohta, suutma teha vähemalt elementaarse kontrolli ja võib seetõttu nõuda, et pool toetaks oma väidet tõenditega.

38. Nimelt on Euroopa Kohus sarnases olukorras, kus pool väitis, et tõendite esitamisega viivitamine esimeses kohtuastmes oli tingitud tema halvast tervislikust seisundist, juba otsustanud, et Üldkohtul oli õigus, kui ta lükkas selle argumendi tagasi, arvestades, et pool ei olnud võimeline esitama sellekohast arstitõendit.[11]

39. Järgmiseks püüdsid apellandid kohtuistungil tugineda Üldkohtu 15. juuni 2022. aasta kohtuotsusele Qualcomm *vs.* komisjon (Qualcomm – ainuõiguse maksed) (T-235/18, EU:T:2022:358), milles kohus tunnistas vastuvõetavaks tõendid, mille Qualcomm oli hiliselt esitanud.

40. Piisab, kui märkida, et käesolev kohtuasi ei ole sisulises plaanis võrreldav selle kohtuasjaga vähemalt neljast aspektist: i) hilise esitamise põhjendus on erinev, ii) vaidlusaluste dokumentide laad on erinev, iii) menetlused on erinevad ja iv) hageja staatus on erinev. Mis puudutab punkti i, siis ei tuginenud Qualcomm mitte ainult Üldkohtu kodukorra artikli 85 lõikele 3, vaid väitis ka, et sellisel juhul tuleks artikli 85 lõiget 3 tõlgendada „nimetatud kodukorra artikli 92 lõike 7 kontekstis“ (vastutõendi esitamine ja varem esitatud tõendite täiendamine on lubatud). Kuigi Üldkohtu lähenemine kohtuasjas Qualcomm on minu arvates veenev, piisab sellest, kui märkida, et käesolevas kohtuasjas ei esitanud apellandid sellist argumentatsiooni (ei esimeses kohtuastmes ega apellatsioonimenetluses) ega ole seda otsesõnu või kaudselt väitnud – hoolimata sellest, et komisjon ise käsitles otsesõnu artikli 92 lõiget 7 ja väitis, et see säte ei ole kohaldatav. Seoses punktiga ii nähtub sellest kohtuotsusest, et Qualcommil olid objektiivsed põhjused, miks tal ei olnud võimalik vaidlusaluseid dokumente saada, ja Üldkohus selgitab selles kohtuotsuses üksikasjalikult (punktid 134–153), et täiendavate tõendite esitamine tervikuna pärast kirjaliku menetluse lõppu oli „erandlike asjaoludega põhjendatud“ ja seega vastuvõetav. Mis puudutab punkti iii, siis Qualcommi juhtum on seotud konkurentsiõigusega, käesolev juhtum puudutab aga riigiabi (vt käesoleva ettepaneku punkt 94). Mis puudutab punkti iv, siis riigiabi juhtumi puhul ei ole abisaaja Üldkohtu kostja.

41. Lõpuks püüavad apellandid ka tugineda eelkõige kohtuotsustele Crocs *vs.* EUIPO – Gifi Diffusion (Footwear)[12] ja Schmid *vs.* EUIPO – Landeskammer für Land- und Forstwirtschaft in Steiermark (Steirisches Kürbiskernöl).[13] Nad väidavad, et Üldkohus kohaldas vääralt seda kohtupraktikat, kui ta väitis, et sellest kohtupraktikast tuleneb, et tõendite hiline esitamine võib olla õigustatud, kui poolel ei olnud võimalik neid tõendeid varem saada ja kui hilise esitamise põhjendatuse hindamisel on vaja kontrollida, kas vaidlusalused tõendid sisaldusid juba vaidlusaluse otsuse aluseks olnud haldustoimikus. Kui see on nii, siis ei oleks õigustatud nende tõendite tagasilükkamine, arvestades, et kostja oli neid tõendeid juba enne otsuse vastuvõtmist arvesse võtnud.

[11] 11. septembri 2019. aasta kohtuotsus HX *vs.* nõukogu (C-540/18 P, ei avaldata, EU:C:2019:707, punktid 65–68).

[12] 14. märtsi 2018. aasta kohtuotsus (T-651/16, ei avaldata, EU:T:2018:137).

[13] 7. juuni 2018. aasta kohtuotsus (T-72/17, EU:T:2018:335).

42. Olgu märgitud, et sellel kohtupraktikal ei ole seda ulatust, mida apellandid sellele omistavad. Tõepoolest, Euroopa Kohus ei ole niisuguses olukorras nagu käesolevas asjas täpselt nii otsustanud, nagu eespool kirjeldatud. Oluline on märkida, et see kohtupraktika pärineb ELi kaubamärgivaidlustest ja seda saab selgitada selle konkreetse ELi õigusvaldkonna kohtuvaidluste teatavate eripäradega.

43. See järeldus tuleneb Euroopa Kohtu 13. septembri 2011. aasta kohtumäärusest Wilfer *vs.* Siseturu Ühtlustamise Amet.[14]

44. Sisuliselt märkis Euroopa Kohus selles kohtuasjas, et Üldkohtul oli õigus märkida, et nõukogu määruse (EÜ) nr 40/94[15] artikli 63 kohaselt ei saa ta uuesti hinnata faktilisi asjaolusid talle esimest korda esitatud tõendite kontekstis. Üldkohtule esitatud hagide eesmärk on kontrollida EUIPO apellatsioonikodade otsuste õiguspärasust selle sätte tähenduses ning seda õiguspärasust tuleb hinnata nende otsuste vastuvõtmise ajal kättesaadava teabe põhjal (kohtumääruse Wilfer *vs.* Siseturu Ühtlustamise Amet punktid 40 ja 41).

45. Lisaks märkis Euroopa Kohus, et on selge, et eksperdiarvamus ning liidu ja riigisiseste kaubamärkide kujutised, millele hageja tugines tõenditena, esitati esimest korda Üldkohtule ja neid ei olnud esitatud EUIPO apellatsioonikojale. Üldkohus lükkas need seega õiguspäraselt tagasi kui vastuvõetamatud. Seega ei rikkunud see tagasilükkamine hageja õigust olla ära kuulatud (kohtumääruse Wilfer *vs.* Siseturu Ühtlustamise Amet punkt 42).

46. Lõpuks märkis Euroopa Kohus, et ei Üldkohtus menetluse algatanud hagiavaldusest ega ka vaidlustatud kohtuotsusest ei ole ilmne, et apellant oleks selles kohtus väitnud, et apellatsioonikoda on rikkunud põhimõtet, mille kohaselt ta peaks omal algatusel analüüsima asjaolusid, et tuvastada nende tõendite vastuvõetavus (kohtumääruse Wilfer *vs.* Siseturu Ühtlustamise Amet punkt 43).

47. Seetõttu ei ole kohtupraktika, millele apellandid käesoleva ettepaneku punktis 41 viitavad, käesoleval juhul kohaldatav ja nende argumendid tuleb põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

48. Kõikidest eelnevatest kaalutlustest tuleneb, et esimene väide tuleb põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

B. Apellatsioonkaebuse teine väide, et määruse 2015/1589 artiklit 17 on vääralt tõlgendatud ja ELTL artiklit 296 on vääralt kohaldatud

1. Apellatsioonkaebuse teise väite esimene osa

49. Apellandid väidavad, et määruse (EL) 2015/1589[16] artikli 17 lõike 2 kohaselt peab komisjoni meede, st teabenõue, olema seotud konkreetse uurimise sisuga. Üldkohus kohaldas vääralt väljakujunenud kohtupraktikat, mille kohaselt peab teabenõue olema suunatud konkreetsele meetmele, et aegumistähtaeg saaks selle sätte alusel katkeda. Apellandid väidavad, et Üldkohus rikkus ka õiguspärase ootuse ja õiguskindluse põhimõtet.

[14] C-546/10 P, ei avaldata, EU:C:2011:574, punktid 40–43 (kohtumäärus Wilfer *vs.* Siseturu Ühtlustamise Amet).

[15] Nõukogu 20. detsembri 1993. aasta määrus Euroopa Liidu kaubamärgi kohta (EÜT 1994, L 11, lk 1).

[16] Nõukogu 13. juuli 2015. aasta määrus, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad [ELTL] artikli 108 kohaldamiseks (ELT 2015, L 248, lk 9).

50. Vaidlusaluses otsuses on tuvastatud neli 2002. aasta lepingut Ryanairile antud abi kohta. Lisaks nähtub vaidlustatud kohtuotsusest, et pooled olid ühisel seisukohal, et kõigi 2002. aasta lepingute puhul hakkas määruse 2015/1589 artiklis 17 sätestatud aegumistähtaeg kulgema 9. augustil 2002. aastal. Sellega seoses väitsid apellandid haldusmenetluses ja seejärel Üldkohtus, et kümneaastane tähtaeg oli möödunud selleks ajaks, kui komisjon nõudis Austria ametiasutustelt ja Ryanairilt teavet 2002. aasta lepingute kohta (need taotlused esitati alles 2015. aastal, samas kui aegumistähtaeg lõppes 8. augustil 2012) (vaidlustatud kohtuotsuse punkt 66). Apellantide sõnul sai komisjon 2002. aasta lepingute olemasolust teada kõige varem 31. augustil 2012. aastal Ryanairi poolt talle saadetud dokumendist, mida tõendab komisjoni otsus laiendada ametlikku uurimismenetlust. Nad väidavad, et komisjon ei võtnud 9. augustist 2002 kuni 8. augustini 2012 mingeid meetmeid, mis oleksid võinud aegumistähtaega katkestada. Nad väidavad, et enne 31. augustit 2012 ei olnud komisjonil võimalik võtta meetmeid, mis katkestaksid 2002. aasta lepingute aegumistähtaja. Selle põhjuseks on see, et selline katkestav mõju eeldab, et võetud meede selle artikli tähenduses viitab suhteliselt täpselt vaidlusalusele abile. Kuna Üldkohus leidis, et nn üldfraas tekitab sellise katkestava mõju, tõlgendas ta vääralt määruse 2015/1589 artiklit 17.

51. Oma 22. veebruari 2012. aasta otsuses menetluse algatamise kohta märkis komisjon, et tema käsutuses oleva teabe põhjal otsustas ta kõnealuste äriühingute puhul analüüsida 2002. aasta lepinguid Ryanairiga ja 2006. aasta lepinguid Ryanairiga. 2002. aasta lepingute puhul on ilmne, et KFBG ja Ryanair sõlmisid 22. jaanuaril 2002. aastal koostöölepingu ning DMG ja LV sõlmisid samuti 22. jaanuaril 2002. aastal turunduslepingu. Mis puudutab komisjoni 23. juuli 2014. aasta otsust, millega komisjon laiendas ametlikku uurimismenetlust, siis sellest otsusest nähtub, et see laiendamine puudutas ka 22. jaanuaril 2002 sõlmitud turunduslepingut DMG ja AMSi vahel ning turunduslepingule lisatud kõrvallepingut DMG ja LV vahel, mis oli samuti sõlmitud samal kuupäeval.

52. Seejärel analüüsis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuses (punktid 73–77) eri elemente ja teabenõudeid, mis olid saadetud Austria ametiasutustele ja Ryanairile enne ametliku uurimismenetluse algatamist, ning järeldas sellest, et kõik analüüsitud teabenõuded hõlmasid ka 2002. aasta turunduslepingut DMG ja AMSi vahel ning 2002. aasta kõrvallepingut DMG ja LV vahel, mistõttu need olid meetmed, mis võisid katkestada määruses 2015/1589 sätestatud aegumistähtaja.

53. Järgmiseks leidis Üldkohus selle kohtuotsuse punktides 77–79, et vaidlusaluse otsuse eri elemendid tõendavad, et 2002. aasta lennujaamateenuste leping ja „2002. aastal sõlmitud turunduslepingud“ olid lahutamatult seotud ja seega oli teabenõue, mida Üldkohus analüüsis, tõepoolest aegumistähtaja katkestanud.

54. Lõpuks leidis Üldkohus selle kohtuotsuse punktides 80–84 sisuliselt, et kuna Austria ametiasutused ja Ryanair olid adressaatidena teadlikud nende kirjade sisust, milles neilt nõuti lisateavet, siis piisab komisjoni põhjendamiskohustuse täitmiseks kuupäevadest, mil ta võttis meetmed, mis võisid aegumistähtaja katkestada.

55. Juhin tähelepanu sellele, et Euroopa Kohus on juba otsustanud, et artiklis 17 sätestatud aegumistähtaja võib katkestada meede, millest ei ole abisaajale teatatud.[17]

[17] Vt nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määruse (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli 93 kohaldamiseks, artikli 15 (nüüd määruse 2015/1589 artikkel 17) kohta 6. oktoobri 2005. aasta kohtuotsus Scott *vs.* komisjon (C-276/03 P, EU:C:2005:590, punkt 36).

56. Samuti on ta otsustanud, et selle tähtaja möödumine seab üksnes ajalise piirangu komisjoni volitustele riigiabi tagasinõudmiseks ning selle tähtaja möödumine ei saa seega ebaseaduslikku riigiabi tagasiulatuvalt seadustada üksnes seetõttu, et see muutub olemasolevaks abiks. [18]

57. Tundub siiski, et Euroopa Kohus ei ole veel andnud ühest selgitust selle kohta, kui täpset teavet peab komisjoni poolt artikli 17 tähenduses võetud meede (näiteks teabenõue) sisaldama, et kõnealune tähtaeg katkestada.

58. Sellega seoses on Üldkohus seni vaid sedastanud, et „ei tähenda [teabenõude] lihtsus, et see kaotaks oma juriidilise mõju kui abinõu, mis võiks katkestada aegumistähtaja, mida näeb ette [praegu määruse 2015/1589 artikkel 17]“. [19]

59. See tõstatab küsimuse, kas Üldkohus on – nagu apellandid väidavad – tõlgendanud mõistet „meede“, mis võib olla määruse 2015/1589 artiklis 17 sätestatud aegumistähtaega katkestav tegu, liiga laialt.

60. Esiteks on määruse 2015/1589 artikli 17 lõike 2 sõnastuses sätestatud, et „igasugune […] ebaseadusliku abiga seotud meede katkestab nimetatud tähtaja kulgemise“.

61. Sõnastusest selgub, et meede peab olema „ebaseadusliku abiga seotud“.

62. See tähendab, et ELi seadusandja ei kavatsenud anda komisjonile selles osas vabu käsi.

63. Teiseks on aegumistähtaja eesmärk tagada õiguskindlus (vt määruse 2015/1589 põhjendus 26), eelkõige juhtudel, kui ebaseadusliku abi andmine on jäänud pikka aega avastamata. See võib juhtuda näiteks juhul, kui liikmesriik ei ole aru saanud, et teatavat meedet võib käsitada riigiabina. [20] Samuti on õiguskirjanduses mainitud aegumistähtaja lisaeesmärgina konkurentsi kaitsmist. [21]

64. Ühest küljest peab meede olema piisavalt konkreetne, et vältida komisjonile selliste vabade käte andmist, et hoida ära olukorda, kus on võimalik saata liikmesriikidele ja abisaajatele regulaarselt standardiseeritud teabenõudeid, mis võimaldab hõlpsasti kümneaastasest aegumistähtajast kõrvale hoida. Selline tõlgendus rikuks – nagu apellandid õigesti rõhutavad – abisaaja (ja liikmesriigi) õiguspärase ootuse kaitset ja õiguskindlust. [22] Minu arvates tuleb samuti arvesse võtta seda, et kümme aastat on mis tahes äriühingu (või liikmesriigi) jaoks juba märkimisväärne ajavahemik, mille jooksul võib oodata võimalikke abi tagastamise nõudeid. See ebakindlus kujutab endast igale äriühingule ka majanduslikku koormust.

65. Teisest küljest vajab komisjon piisavalt aega, et ta saaks uurimise läbi viia. Riigiabiõiguse alusel uuritava meetme täielikku kirjeldust ei saa nõuda. See oleks komisjoni jaoks liiga suur takistus. Iga uurimist iseloomustab esialgu teabelõhe liikmesriigi või abisaaja ja komisjoni vahel.

[18] Vt analoogia alusel 23. jaanuari 2019. aasta kohtuotsus Fallimento Traghetti del Mediterraneo (C-387/17, EU:C:2019:51, punktid 61 ja 62).

[19] 10. aprilli 2003. aasta kohtuotsus Département du Loiret *vs.* komisjon (T-369/00, EU:T:2003:114, punkt 82).

[20] Vt nt Säcker, F. J., ja Montag, F. (toim), *European State Aid Law*, Beck, 2016, lk 1613.

[21] *Ibid*. Vt ka Lübbig, T., ja Martin-Ehlers, A., *Beihilfenrecht der EU: das Recht der Wettbewerbsaufsicht über staatliche Beihilfen in der Europäischen Union*, Beck, 2009, lk 228.

[22] Vrd 6. oktoobri 2005. aasta kohtuotsus Scott *vs.* komisjon (C-276/03 P, EU:C:2005:590, punkt 30).

66. Kolmandaks, mis puutub aegumistähtaega katkestada võiva teabenõude sisusse ja täpsusastmesse, siis tuleneb määrusest 2015/1589 selgelt, et kui komisjonil on teavet väidetava ebaseadusliku abi või abi väärkasutuse kohta, on tal õigus nõuda teavet eelkõige asjaomaselt liikmesriigilt. Liikmesriik on kohustatud esitama *kogu vajaliku teabe, et komisjon saaks teha otsuse esialgse uurimismenetluse või ametliku uurimismenetluse raames.* [23]

67. Asjaolu, et teabenõue on vahend, mis võimaldab komisjonil hankida *vajalikku* teavet, tuleneb määruse 2015/1589 põhjendustest 9, 10, 24 ja 36 ning artikli 2 lõikest 2, artikli 5 lõikest 1, artikli 7 lõikest 1, artikli 12 lõikest 2, artikli 21 lõikest 1 ja artikli 25 lõikest 1.

68. Arvestades, et ELi kohtud on juba teinud otsuse määruse (EÜ) nr 1/2003 [24] kohaste teabenõuete mitme põhielemendi ja eelkõige „vajalikkuse“ elemendi kohta, on see kohtupraktika *mutatis mutandis* kohaldatav määruse 2015/1589 kohaste teabenõuete tõlgendamisel. Määruse (EÜ) nr 1/2003 artiklis 18 „Teabe nõudmine“ on sätestatud täpselt sama uurimisvahend, mida komisjon kasutab riigiabi uurimisel.

69. Võttes arvesse määruse nr 1/2003 artikli 18 lõikes 1 sätestatud vajalikkuse nõuet, on ELi kohtud selgitanud, et komisjonil on õigus nõuda ainult sellise teabe avalikustamist, mis võib võimaldada tal uurida oletatavaid rikkumisi, mis õigustavad uurimise läbiviimist ja on esitatud teabenõudes. [25]

70. Komisjoni nõutud teabe ja uuritava rikkumise vahel peab olema seos. Komisjon peab põhjendatult eeldama, et teave aitab tal kindlaks teha, kas väidetav rikkumine on toimunud. [26]

71. Teabenõude vajalikkus peab ilmnema taotluse põhjendustes. Seoses teabenõude eesmärgiga peab komisjon selgelt, täpselt ja üheselt mõistetavalt määratlema konkurentsieeskirjade kahtlustatava rikkumise, mida komisjon kavatseb uurida. [27]

72. Sellest järeldub, et teabenõude põhjendused ei tohi olla ebamäärased ega üldsõnalised, eriti siis, kui uurimine ei ole enam väga varajases etapis ja kui rikkumiskahtlused tuleks esitada piisavalt täpselt. [28]

73. Komisjoni kohustus esitada konkreetsed põhjendused on tõepoolest oluline nõue, mis ei näita mitte ainult seda, et teabenõue on põhjendatud, *vaid on tähtis ka selleks, et ettevõtjatel oleks võimalik mõista oma koostöökohustuse ulatust, säilitades samal ajal oma kaitseõigused ja tagades ELi kohtutele võimaluse teostada kohtulikku kontrolli.* [29]

74. Sellest järeldub, et komisjoni taotletav teave tuleks määratleda nii täpselt, kui asjaolud seda võimaldavad.

[23] Vt artikli 2 lõige 2 ning artikli 5 lõiked 1 ja 2, mida artikli 12 lõike 2 kohaselt kohaldatakse nimetatud sätte alusel taotletud teabe suhtes.

[24] Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205).

[25] 10. märtsi 2016. aasta kohtuotsus HeidelbergCement *vs.* komisjon (C-247/14 P, EU:C:2016:149, punkt 23) ja 28. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus Qualcomm ja Qualcomm Europe *vs.* komisjon (C-466/19 P, EU:C:2021:76, punkt 68). Selles osas tuginetakse muu hulgas õiguskirjanduses käsitletud juhtumitele. Vt Geulette, A., ja Scholz, M., *Article 18 Requests for Information*, teoses Prete, L., Laitenberger, J., Gauer, C., ja Dekeyser, K. (toim), *Regulation 1/2003 and EU Antitrust Enforcement*, Wolters Kluwer, 2022, lk 433 jj, kus on rohkem viidatud kohtupraktikat.

[26] Vt ka 28. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus Qualcomm ja Qualcomm Europe *vs.* komisjon (C-466/19 P, EU:C:2021:76, punkt 70 ja seal viidatud kohtupraktika).

[27] 10. märtsi 2016. aasta kohtuotsus HeidelbergCement *vs.* komisjon (C-247/14 P, EU:C:2016:149, punktid 20, 24 ja 25).

[28] 10. märtsi 2016. aasta kohtuotsus HeidelbergCement *vs.* komisjon (C-247/14 P, EU:C:2016:149, punkt 39).

[29] 10. märtsi 2016. aasta kohtuotsus HeidelbergCement *vs.* komisjon (C-247/14 P, EU:C:2016:149, punkt 19).

75. Minu arvates on oluline, et kuna määruse 2015/1589 artikli 17 lõikes 2 sätestatud aegumistähtaja katkemine kujutab endast erandit kõnealuse määruse artikli 17 lõikes 1 sätestatud kümneaastasest aegumistähtajast, tuleb seda tõlgendada kitsalt.

76. Seejärel, nagu me eespool nägime, nõuab artikli 17 lõige 2, et aegumistähtaja katkestamiseks vastavalt nimetatud määrusele peab komisjoni kirjalik teabenõue olema „seoses ebaseadusliku abiga“ ja määruse nr 1/2003 artikkel 18, mida võib kohaldada analoogia alusel, nõuab, et teabenõue peab olema vajalik.

77. Nagu me eespool kohtupraktika ülevaates nägime, on teabenõue vajalik määruse nr 17 [30] – määruse nr 1/2003 artikli 18 eelkäija – artikli 11 lõike 1 tähenduses, kui seda võib pidada õiguspäraselt seotuks eeldatava rikkumisega. [31]

78. Minu arvates on selge, et sama lähenemine peab kehtima ka teabenõuete suhtes riigiabi menetluse raames. Seega on teabenõue vajalik, kui seda võib õiguspäraselt pidada seotuks oletatava ebaseadusliku riigiabiga.

79. Sellest järeldub, et määruse 2015/1589 artikli 17 lõikes 1 sätestatud kümneaastase aegumistähtaja õiguspäraseks katkestamiseks peab teabenõue olema vajalik eeluurimise või menetluse läbiviimiseks ja lõppkokkuvõttes peab olema vajalik ebaseadusliku riigiabi tagasinõudmise otsuse vastuvõtmiseks. Seetõttu ei saa komisjon näiteks teha teabenõuet, mille ainus eesmärk on kunstlikult pikendada aegumistähtaega, et säilitada õigus nõuda ebaseaduslikku riigiabi tagasi. [32] Üksnes sel eesmärgil esitatud teabenõuded ei saa olla „vajalikud“ „rikkumismenetluse“ jaoks.

80. Pealegi, kui komisjonil oleks võimalik katkestada aegumistähtaeg, saates nn üldised teabenõuded, mis ei ole menetluse jaoks vajalikud, saaks ta süstemaatiliselt pikendada aegumistähtaega üle määruse 2015/1589 artikli 17 lõikes 1 sätestatud niigi märkimisväärse kümneaastase maksimummäära, seda seega õõnestades.

81. Tuleb märkida, et minu eespool kirjeldatud lähenemisviisi on juba järgitud ELi kohtute praktikas, kus on analüüsitud, kas komisjoni määruse nr 17 kohased teabenõuded võivad katkestada määruses (EMÜ) nr 2988/74 sätestatud aegumistähtaega. [33]

82. Käesolevas asjas analüüsis Üldkohus kõigi nelja teabenõude, komisjoni esitatud küsimuste ja Ryanairi antud vastuste sõnastust. Seejärel vaatas Üldkohus läbi kriteeriumid, mis kujutavad endast üksikute lepingute piisavat täpsustust, „mille alusel“ saab hinnata nende õiguspärasust. Leian, et käesoleval juhul vastavad teabenõuded aegumistähtaja katkemise tingimustele. Need ei olnud ebamäärased ja nende eesmärk oli saada vajalikku teavet seoses kahtlustatava abiga.

[30] Nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määrus – esimene määrus asutamislepingu artiklite [81] ja [82] rakendamise kohta (EÜT 1962, 13, lk 204; ELT eriväljaanne 08/01, lk 3), mis oli määruse nr 1/2003 eelkäija.

[31] 12. detsembri 1991. aasta kohtuotsus SEP *vs.* komisjon (T-39/90, EU:T:1991:71, punkt 29) (Euroopa Kohus jättis apellatsioonkaebuse rahuldamata).

[32] Vt selle kohta 15. veebruari 2001. aasta kohtuotsus Austria *vs.* komisjon (C-99/98, EU:C:2001:94, punktid 45–67).

[33] Nõukogu 26. novembri 1974. aasta määrus Euroopa Majandusühenduse transpordi- ja konkurentsieeskirjades ettenähtud menetluste ja sundtäitmise rakendamise aegumistähtaegade kohta (EÜT 1974, L 319, lk 1; ELT eriväljaanne 07/01, lk 61). Vt 19. märtsi 2003. aasta kohtuotsus CMA CGM jt *vs.* komisjon (T-213/00, EU:T:2003:76, punktid 484–511) (Euroopa Kohus jättis apellatsioonkaebuse rahuldamata).

83. Sellega on otseselt seotud küsimus, millistel tingimustel võib lepinguid pidada lahutamatult seotud lepinguteks. See on oluline, et teha kindlaks, kas asjaolu, et kahte lepingut on konkreetselt mainitud, kuid kahte teist mitte, tuleks pidada piisava täpsuse puudumiseks ja seega mitte seotuks nende lepingutega, mida ei ole mainitud.

84. Üldkohtu arvates on lepingute vahel lahutamatu seos, mis tuleneb lepingupoolte majandusliku seotuse astmest, lepingu sõlmimise samast ajahetkest ning lepingute seotusest eseme ja tingimuste osas (vaidlustatud kohtuotsus, punkt 77 jj).

85. Võttes arvesse seda tihedat seost, oleks lepingute jagamine aegumise katkemise osas minu arvates meelevaldne. Neli lepingut moodustavad majandusliku konstruktsiooni, mis jagati neljaks lepinguks eelkõige seetõttu, et ettevõte ise on jagatud tütarettevõtjateks. Selle seose lahutamine jätaks seega tähelepanuta juhtumi faktilise konteksti.

86. Kuigi Üldkohus ei uurinud, kas kõnealused teabenõuded vastavad vajalikkuse kriteeriumile (mida ma eespool selgitasin), selgub Üldkohtule esitatud dokumentidest, et käesoleval juhul olid need teabenõuded tõepoolest vajalikud, kuna need olid ilmselgelt seotud oletatava ebaseadusliku riigiabiga ning olid vajalikud eeluurimiseks ja lõpuks ebaseadusliku riigiabi tagasinõudmise otsuse vastuvõtmiseks.

87. Leian, et minu eespool pakutud lahendus tuleneb määruse 2015/1589 tõlgendamisest ega tähenda, et komisjonil on vabad käed, ega sea selle institutsiooni juurdlustele kättesaamatuid standardeid. Seega moodustab see tasakaalu õiguskindluse kaitse ja tõhusa konkurentsi taastamise kui kahe konkureeriva põhimõtte vahel, mis on sätestatud kõnealuses määruses (põhjendused 25 ja 26).

88. Sellest järeldub, et teise apellatsioonkaebuse väite esimene osa tuleb põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

2. Apellatsioonkaebuse teise väite teine osa

89. Apellandid väidavad sisuliselt, et Üldkohus kohaldas vääralt ELTL artiklit 296, kui ta leidis, et vaidlusaluse otsuse põhjendused on piisavad hoolimata sellest, et otsuses ei ole sõnaselgelt selgitatud, miks komisjon lükkas tagasi apellantide haldusmenetluse käigus esitatud argumendid, nimelt et määruse 2015/1589 artiklis 17 sätestatud aegumistähtaeg oli möödunud.

90. Vaidlustatud kohtuotsuses märgitakse, et piisab otsuse kontekstis põhilise tähtsusega faktiliste asjaolude ja õiguslike kaalutluste esitamisest.[34] Lisaks, „arvestades, et Austria ametiasutused ja Ryanair olid teadlikud […] komisjoni poolt neile saadetud täiendava teabe nõudmise kirjade sisust, pidi viimane ELTL artikli 296 tähenduses esitama üksnes need asjaolud, mis on vaidlusaluse otsuse kontekstis olulise tähtsusega“.[35]

91. Minu arvates on otsustav see, kas eeldus, et komisjoni ja adressaadi kirjavahetust tuleb vaadelda tervikuna, on kooskõlas ELTL artikli 296 kohtupraktikaga kehtestatud põhimõtetega.

[34] Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 81 ja seal viidatud kohtupraktika.

[35] Vaidlustatud kohtuotsus, punkt 83.

92. Nagu vaidlustatud kohtuotsuse punktis 80 õigesti märgitakse, on Euroopa Kohus juba selgelt märkinud, et „ei ole vaja, et põhjendused käsitleksid kõiki asjakohaseid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, kuna küsimust, kas põhjendused vastavad [ELTL artikli 296] nõuetele, tuleb hinnata mitte ainult selle sõnastuse põhjal, vaid ka konteksti ja kõiki asjaomast valdkonda reguleerivaid õigusnorme silmas pidades“. [36]

93. Kuna mõiste „kontekst“ hõlmab ilmselgelt ka kogu kirjavahetust, on apellantide väide, mis põhineb ELTL artiklit 296 käsitleva kohtupraktika vääral kohaldamisel, käesoleval juhul põhjendamatu.

94. Tuleb märkida, et riigiabi kontrollimise menetlus on abi andmise eest vastutava liikmesriigi suhtes algatatud menetlus ja huvitatud isikud (sealhulgas abisaaja) ei saa nõuda võistlevat debatti komisjoniga samamoodi, nagu seda pakutakse kõnealusele liikmesriigile. [37]

95. Seetõttu ei olnud komisjon kohustatud vastama konkreetselt apellantide märkustele selle kohta.

96. Sellest järeldub, et apellatsioonkaebuse teise väite teine osa tuleb põhjendamatuse tõttu tagasi lükata ja seega tuleb apellatsioonkaebuse teine väide tervikuna tagasi lükata.

C. Apellatsioonkaebuse kolmas väide, mille kohaselt moonutati tõendeid selle hindamisel, kas komisjon kohaldas õiguspäraselt turumajanduse tingimustes tegutseva ettevõtja kriteeriumi

97. Apellandid väidavad sisuliselt, et Üldkohus moonutas talle esitatud tõendite selget mõtet, kui ta hindas, kas komisjon kohaldas õiguspäraselt nn turumajanduse tingimustes tegutseva ettevõtja kriteeriumi, kui ta määras kindlaks, kas apellandid said eelise ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses. Eelkõige väidavad nad, et Üldkohus moonutas tõendeid seoses järgmisega: i) lennujaama ja Ryanairi vahelises lennujaamateenuste lepingus sätestatud julgestustasu; ii) hinnangulised täiendavad tegevuskulud, millega lennujaam võis arvestada (kindlusvaru), ja iii) lendude täituvuse määr, millele komisjon tugines, kui ta hindas *ex ante* kasumlikkust.

98. Tuleb hinnata, kas Üldkohus moonutas apellantide tõstatatud asjaolusid Euroopa Kohtu praktika tähenduses, [38] ja kui jah, siis kas see moonutamine on selline, mis muudaks kehtetuks Üldkohtu järelduse, et komisjon tugines oma järelduses eelise olemasolu kohta sisuliselt piisavale ja usaldusväärsele teabele ja andmetele.

99. Siiski ei piisa sellest, et apellandid „täpsustasid toimikus kõik asjakohased kohad, mis võimaldavad Euroopa Kohtul järeldada, et tehti ebaseaduslikke moonutusi“, sest moonutamine peab olema toimiku materjalidest tulenevalt ilmne, ilma et oleks vaja faktilisi asjaolusid ja tõendeid uuesti hinnata. [39]

[36] 2. aprilli 1998. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Sytraval ja Brink's France (C-367/95 P, EU:C:1998:154, punkt 63 ja seal viidatud kohtupraktika).

[37] 11. märtsi 2020. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Gmina Miasto Gdynia ja Port Lotniczy Gdynia Kosakowo (C-56/18 P, EU:C:2020:192, punktid 73–75).

[38] 28. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus Qualcomm ja Qualcomm Europe *vs.* komisjon (C-466/19 P, EU:C:2021:76, punktid 43 ja 44).

[39] 8. märtsi 2016. aasta kohtuotsus Kreeka *vs.* komisjon (C-431/14 P, EU:C:2016:145, punkt 32) ja 2. märtsi 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia jt (C-425/19 P, EU:C:2021:154, punkt 52).

1. Julgestustasu

100. Apellandid viitavad oma esimeses kohtuastmes esitatud argumentidele (et Ryanairile esitati julgestustasu eest arve ja Ryanair tasus selle) ning väidavad, et toimikus olevad tõendid näitavad, et Ryanair oli nii lepinguliselt kohustatud maksma julgestustasu kui ka täitis seda kohustust ja maksis julgestustasu. Nad väidavad, et Üldkohus ei uurinud nõuetekohaselt talle esitatud tõendeid.

101. Esiteks ei ole Üldkohus apellatsioonkaebuses vaidlustatud punktides (punktid 331 ja 332) märkinud, et lennujaam ei ole seda tasu Ryanairile üle andnud. Selle asemel teatas ta üksnes, et see tasu on Ryanairile tagasi makstud.

102. Isegi kui selguks, et Ryanairi viidatud tõenditest ilmselgelt tuleneb, et ta tõepoolest maksis lennujaamale seda julgestustasu (*quod non*) – mida Üldkohus igatahes nendes punktides ei ole kahtluse alla seadnud –, siis ei pruugi see tähendada, et Üldkohus moonutas tõendeid, mida apellandid selles osas väitsid, ja ta jõudis ekslikult järeldusele, et komisjon võis ilmset hindamisviga tegemata järeldada, et see tasu kujutab endast lennujaama jaoks 2006. aasta lepingute tasuvuse analüüsimisel lisanduvat kulu.

103. Üldkohus tugines tõepoolest oma järelduses komisjoni selgitustele, mille kohaselt Austria ametiasutused kinnitasid kahel korral, et julgestustasu maksti Ryanairile lõpuks tagasi.

104. Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 332 märgib Üldkohus sellega seoses vaid seda, et komisjon palus asjaomaselt liikmesriigilt hoolikalt asjakohast teavet, mis võimaldas Üldkohtul kindlaks teha, kas julgestustasu on Ryanairile tegelikult tagasi makstud.

105. Leian, et Üldkohtul oli õigus järeldada, et komisjon oli täitnud oma kohustuse viia läbi hoolikas ja erapooletu uurimine ning ta pidi tuginema Austria esitatud teabele ja arvestama, et 2006. aasta lepingute tasuvusanalüüsis oli julgestustasu lennujaama jaoks lisanduv kulu.

106. Pealegi, isegi kui väidetakse, et komisjoni esitatud konkreetsete tõendite puudumisel ei saa Üldkohus komisjoni väidetele sellist kaalu omistada (*quod non*), ei tähendaks see igal juhul tõendite moonutamist Euroopa Kohtu praktika tähenduses.[40]

107. Piisab sellest, kui märkida, et apellantidel ei olnud võimatu tõendada, et julgestustasu ei makstud Ryanairile tagasi, kuna on võimalik, et Ryanairi raamatupidamisarvestuse analüüs oleks suutnud seda näidata.

2. Kindlusvaru

108. Mis puudutab kindlusvaru, mille Austria ametiasutused lisasid väärtustele, mida kasutati 2002. aasta lepingute tasuvusanalüüsi jaoks asjakohaste lisanduvate tegevuskulude arvutamise alusena, siis väidavad apellandid, et nende majandusnõustaja Oxera 2018. aasta aruanne näitab, et komisjoni hinnangud lisanduvate kulude kohta olid seletamatult kõrged, ning et Üldkohus moonutas tõendeid, jättes selle aruande tähelepanuta või nõuetekohaselt arvesse võtmata (vaidlustatud kohtuotsuse punktid 301 ja 302).

[40] Millele viitasin käesoleva ettepaneku punktis 99.

109. On tõsi, et punktides 301 ja 302, millele apellandid viitavad, ei mainita Oxera 2018. aasta aruannet.

110. Sellest ei tulene siiski *ipso facto*, et Üldkohus seda dokumenti moonutas. Pigem leian, et oma argumentatsiooniga püüavad apellandid tegelikult vaidlustada kaalu, mida see kohus omistas komisjoni argumentidele võrreldes nende enda argumentidega. See aga tähendab, et apellandid taotlevad faktiliste asjaolude ja tõendite uut hindamist, mis on apellatsioonkaebuses vastuvõetamatu.

111. Lisaks põhineb nende väide vaidlustatud kohtuotsuse osalisel tõlgendamisel. Üldkohtu hinnang apellantide esimeses kohtuastmes esitatud laiema nõude kohta, milles väideti, et 2002. aasta lepingutega seotud lisanduvaid kulusid on üle hinnatud (kindlusvaru on osa nendest lisanduvatest tegevuskuludest), on esitatud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 288 jj. Eelkõige viitab Üldkohus punktides 289 ja 296 Oxera 2018. aasta aruandele. Seega on apellantide väide, et vaidlustatud kohtuotsuses ei viidatud sellele aruandele, lihtsalt vale ja nende väide, et Üldkohus ei võtnud seda aruannet arvesse, on põhjendamatu.

112. Piisab sellest, kui märkida, et Üldkohus pidas komisjoni selgitusi piisavaks, et lükata tagasi väidetav lisanduvate tegevuskulude (sh kindlusvaru) ülehindamine, ilma et ta oleks pidanud otseselt mainima Oxera 2018. aasta aruannet seoses iga üksiku väitega, mille apellandid selles kontekstis esitasid. Seega ei moonutanud Üldkohus tõendeid.

3. Lendude täituvuse määr

113. Lendude täituvuse määr oli asjakohane 2002. aasta lepingute kasumlikkuse eelanalüüsi puhul. Vaidlusaluses otsuses kasutati 70% lendude täituvuse määra, mida apellandid peavad liiga madalaks. Nad väidavad, et: i) 2002. aasta lennujaamateenuste lepingus oli seatud 76% lendude täituvuse määr; ii) komisjon kasutas 2006. aasta lepingute analüüsis kõrgemat, 85% lendude täituvuse määra; iii) vaidlusalune otsus näitas, et lennujaam pakkus tsiviilõhusõidukite käitamist varsti pärast selle asutamist 1915. aastal ja seega oli kogutud „aastakümnetepikkune tsiviillennunduse kogemus“, ning iv) Oxera 2018. aasta aruanne näitas, et 76% lendude täituvuse määr oli Ryanairi poolt kogu võrgustikus saavutatud ligikaudu 80% lendude täituvuse määrale lähedal, kuigi veidi madalam. Apellandid heidavad Üldkohtule ette, et see jättis tõendid tähelepanuta või ei võtnud neid nõuetekohaselt arvesse ning arvestas komisjoni väiteid nimiväärtuse alusel.

114. Minu arvates tuleks apellantide väited tagasi lükata põhjustel, mis on analoogilised nendega, mida ma eespool nimetasin seoses kindlusvaruga.

115. Üldkohus märgib, et 2002. aasta lennujaamateenuste lepingus oli eesmärgiks seatud 76% lendude täituvuse määr – nii nagu apellandid käesolevas apellatsioonkaebuse väites väidavad – ja komisjon kasutas vaidlusaluses otsuses 70% määra, ilma et ta oleks teinud ilmset hindamisviga, arvestades, et lennujaamal puudus tol ajal kogemus odavlennufirmadega ja need lennuettevõtjad olid tol ajal vähem arenenud kui praegu.

116. Asjaolu, et lennujaam oli tegutsenud alates 1915. aastast ja seega kogunud tsiviillennunduskogemust, ei saa kahtluse alla seada asjaolu, et 2002. aasta lepingute sõlmimise ajal ei olnud tal kogemusi Ryanairi või teiste odavlennufirmadega. Apellandid sellele vastu ei vaidle.

117. Seega tuleb apellantide väide, et Üldkohus jättis talle esitatud tõendid tähelepanuta või ei võtnud neid nõuetekohaselt arvesse, põhjendamatuse tõttu tagasi lükata. Apellandid võivad hinnanguga, mille Üldkohus tõenditele andis, mitte nõus olla, kuid see ei tähenda, et see kohus tõendeid moonutas.

4. Järeldus apellatsioonkaebuse kolmanda väite kohta

118. Apellandid ei ole tõendanud, et Üldkohus moonutas tõendeid, rääkimata sellest, et sellised moonutused oleksid ilmselged. Seetõttu tuleb apellatsioonkaebuse kolmas väide põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

D. Apellatsioonkaebuse neljas väide, mis puudutab väidetavaid õigusnormi rikkumisi seoses tagastatava abi summaga

119. Apellandid väidavad sisuliselt, et Üldkohus järeldas vääralt, et nii abi olemasolu kui ka selle suurust tuleb hinnata üksnes *ex ante* tõendite alusel. Samuti ei käsitlenud Üldkohus nende argumente, et *ex ante* andmeid tuleks parandada seoses abi andja otsese kontrolli all olevate teguritega, vaid viitas üksnes täiesti juhuslikule arengule. Apellandid väidavad, et Üldkohus on kohtupraktikat valesti tõlgendanud (mis ei takista komisjonil selliseid parandusi teha). Nad väidavad, et Üldkohtu viga tuleneb abi andmise ja maksmise segiajamisest.

120. Tundub, et apellandid seavad *de facto* kahtluse alla turumajanduse tingimustes tegutseva ettevõtja kriteeriumi aluse, st küsimuse, mida turumajanduse tingimustes tegutsev mõistlik erainvestor oleks lepingute sõlmimise ajal teinud.

121. Apellantide väide näib olevat ebatõhus. Euroopa Kohus on tõepoolest selgelt otsustanud, et turumajanduse tingimustes tegutseva ettevõtja kriteeriumi kohaldamisel „*on ainsana asjakohased kõnealuse meetme võtmise otsuse tegemise hetkel olemasolevad tõendid ja prognoositav areng*“.[41]

122. Seega ei saa turumajanduse tingimustes tegutseva ettevõtja kriteeriumi kohaldamise tarvis arvesse võtta „asjaomase meetme vastuvõtmisele järgnevaid asjaolusid“.[42]

123. Lisaks on Euroopa Kohus juba otsustanud, et eespool viidatud kohtupraktikat arvestades on argumentatsiooni suund, millega apellant vaidlustab Üldkohtu hinnangu põhjendatuse seoses tagastatava abi hindamisega, *ebatõhus* niivõrd, kuivõrd see põhineb kõnealuste meetmete võtmisele järgnevate sündmuste arvestamisel.[43]

124. Sellega seoses leian ka, et vastupidi apellantide väidetele näitab kohtuotsuse Larko *vs.* komisjon eespool nimetatud lõike sõnastus selgelt, et see puudutab *nii* abi olemasolu *kui ka* tagasinõutava abi summat.

125. Nagu komisjon märkis, kujutavad apellantide väited endast eespool nimetatud kahte liiki olukordade segunemist ja tekitavad nende apellatsioonkaebuses teatavat segadust. Igal juhul käsitles Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuses korrektselt mõlemat olukorda, millele nad viitavad

[41] 26. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Larko *vs.* komisjon (C-244/18 P, EU:C:2020:238, punkt 31. Vt ka punktid 28–30 (edaspidi „kohtuotsus Larko *vs.* komisjon“).

[42] Kohtuotsus Larko *vs.* komisjon, punkt 32.

[43] Kohtuotsus Larko *vs.* komisjon, punkt 113.

(„Ryanairile või LV-le ja AMSile asjaomasel perioodil tegelikult makstud turundustasud“ ja „muudel tulusid ja kulusid käsitlevatel tagantjärele saadud andmetel põhinevad kohandused, mis näitasid kulude selget ülehindamist“).

126. Esiteks järgib Üldkohus turumajanduse tingimustes tegutseva ettevõtja kriteeriume ja selgitab muu hulgas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 419, et nii abi olemasolu kui ka selle suurust tuleb hinnata selle andmise ajal valitsenud olukorra alusel. Sellele põhimõttele viidates lükkas Üldkohus tagasi apellantide väite, et komisjon oleks pidanud abi suuruse arvutamisel lennujaama tegevuskulusid korrigeerima *ex post* tõenditega, nagu on selgitatud vaidlustatud kohtuotsuse punktides 427–429.

127. Üldkohus on selles osas õigesti kohaldanud kohtuotsust Larko *vs.* komisjon.

128. Apellantide viide „vigadele“ on eksitav, kuna nad viitavad teabele, mis ei olnud abi andmise ajal kättesaadav (püüdes korrigeerida 2002. aasta tegevuskulusid 2005. aasta kuluarvestussüsteemi andmete alusel, kusjuures see süsteem ei olnud lennujaamale varem isegi kättesaadav). *Ex ante* vaatenurgast on täiesti vale rääkida vigadest, kui viidatakse *ex post* teabele. Sellest järeldub ka, et apellantide väide, et selline korrigeerimine tuleks teha, kui viga on abi andja andmetes, on ebaoluline ja igal juhul ebatõhus.

129. Nõustun komisjoniga, et kui järgida apellantide argumentatsiooni, võiks abisummat korrigeerida tagantjärele saadud andmete alusel ka abisaaja kahjuks. Selleks esitas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 421 lihtsalt mõne näite juhuslikust arengust, mis võib põhjustada abi suuruse muutmist, kuid ei kehtestanud nõuet, et selline areng peab olema väljaspool abi andja kontrolli.

130. Teiseks – vastupidi apellantide väidetele – käsitles Üldkohus õigesti olukorda, mille kohaselt Austria võis muuta tagasinõutavat abi seoses abisaajale tegelikult tegemata jäänud maksetega. Nagu Üldkohus märkis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 422, väitis Austria komisjoni uurimismenetluse käigus, et teatav abileping ei olnud tegelikult jõustunud, kuna see oli asendatud teise lepinguga. Austria ei esitanud selle väite toetuseks siiski mitte mingeid tõendeid. Seega võttis komisjon vaidlusaluse lepingu abi suuruse arvutamisel arvesse, kuid lubas Austrial hiljem tagastatava abi summat korrigeerida, kui Austria esitab selleks tõendid. Seda selgitatakse vaidlustatud kohtuotsuse punktides 422 ja 426. Oluline on märkida, et mis tahes selline korrigeerimine peab põhinema tõendusmaterjalil, mis oli olemas kõnealuste lepingute sõlmimise ajal.

131. Oluline on see, et „ükski [ELi] õiguse säte ei nõua komisjonilt ühisturuga kokkusobimatuks tunnistatud abi tagastamist määrates tagastatava abi täpse suuruse fikseerimist. Piisab sellest, kui komisjoni otsus sisaldab andmeid, mis võimaldavad otsuse adressaadil iseseisvalt ja ülemääraste raskusteta selle summa kindlaks teha.“ [44]

132. See on põhimõte, mida Üldkohus tuletas meelde vaidlustatud kohtuotsuse punktis 415 ja mida ta kohaldas käesoleva kohtuasja suhtes selle punktides 422–426.

[44] Vt 20. märtsi 2014. aasta kohtuotsus Rousse Industry *vs.* komisjon (C-271/13 P, ei avaldata, EU:C:2014:175, punkt 77). Vt ka 18. oktoobri 2007. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa (C-441/06, EU:C:2007:616, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).

133. Apellandid väidavad, et nii kohtuasi Larko kui ka kohtuasi Freistaat Thüringen,[45] millele tugines Üldkohus (ja samuti komisjon vaidlusaluses otsuses), puudutasid tagatisi ja nendes kohtuasjades tehtud otsused ei sisalda põhimõtet, et mitte ainult abi olemasolu, vaid ka selle suurust tuleb hinnata abi andmise ajal valitsenud olukorra alusel. See on komisjonile väidetavalt mugav, sest garantiid on tõenäoliselt ainus abimeetme liik, kus toetuse ja makse vaheline erinevus ei ole nii selge. See tuleneb asjaolust, et pärast garantii andmist ja garantii kehtivuse ajal ei nõuta garantii andjalt aktiivset rahaliste vahendite või teenuste osutamist.

134. Esiteks on apellantide etteheited väärad. Kohtuotsuse Larko *vs.* komisjon punktist 113 selgub, et see puudutab nii abi olemasolu kui ka tagasinõutava abi summat.

135. Teiseks ei pea ma käesoleva ettepaneku punktis 133 toodud asjaolu üksi piisavaks, et jätta see kohtupraktika käesoleval juhul kohaldamata.[46]

136. Käesoleval juhul ei olnud abi tõepoolest lihtne puhas rahasummade ülekandmine ilma hüvitiseta, mille summasid saaks otseselt määratleda. Selle asemel kujutasid need endast mitmesuguseid keerulisi lepingupõhiseid kokkuleppeid, millega lennujaam (ja seega ka riigiasutused) nõustus *in fine* kandma kulusid – mida turumajanduse tingimustes tegutsev ettevõtja ei oleks nõustunud kandma –, kuivõrd nad „maksid üle“ saadud teenuste eest või loobusid teatud tasudest (või lõivudest), mida tuli maksta.

137. Seetõttu leian, et komisjonil oli õigus arvata, et need summad tuleb arvutada, nagu ta märkis vaidlusaluse otsuse põhjenduses 563, „lähtuvalt eeldatavast täiendavast negatiivsest rahavoost (tulud miinus kulud) tehingute sõlmimise ajal“.

138. Just sel hetkel kinnistus riigi ressursside kaasamine käesolevas asjas, ja mida tuleb seega kasutada selleks, et määrata kindlaks eelis, millest apellandid kasu said, ja *in fine* tagasinõutav abisumma.

139. Eelnevatest kaalutlustest tuleneb, et apellatsioonkaebuse neljas väide tuleb ebatõhususe tõttu tagasi lükata.

140. Lõpuks, isegi kui Euroopa Kohus otsustaks jätta järgimata minu ettepanekus esitatud analüüsi, et see apellatsioonkaebuse väide on ebatõhus, leian, et see väide tuleb igal juhul põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

141. Kuigi vaidlustatud kohtuotsuse vaidlustatud punktides kasutatud sõnavara võib kohati olla kõikuv, nähtub minu arvates kogu selle kohtuotsuse lugemisel, et Üldkohus ei seadnud kahtluse alla asjaolu, et ebaseaduslikult makstud abi tagastamise kohustuse eesmärk on taastada selle maksmisele eelnenud olukord, et kõrvaldada konkurentsimoonutused, mis tulenevad ebaseaduslikust abist tulenevast konkurentsieelisest.[47]

142. Lisaks tundub erinevus, mida apellandid püüavad teha abi andmise ja selle maksmise vahel, olevat vähemalt nõrk, kui tegemist ei ole abikava, vaid üksikabiga.

[45] Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 419, milles viidatakse 19. oktoobri 2005. aasta kohtuotsusele Freistaat Thüringen *vs.* komisjon (T-318/00, EU:T:2005:363, punkt 125) ja kohtuotsusele Larko *vs.* komisjon, punkt 113.

[46] Vt kohtuotsuses Larko *vs.* komisjon viidatud kohtupraktika, punktid 28–32.

[47] Vt muu hulgas 15. septembri 2022. aasta kohtuotsus Fossil (Gibraltar) (C-705/20, EU:C:2022:680, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika) ning 5. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, punkt 131 ja seal viidatud kohtupraktika).

143. Eelnevatest kaalutlustest tuleneb, et apellatsioonkaebuse neljas väide tuleb ebatõhususe ja igal juhul põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

144. Arvestades, et kõik apellatsioonkaebuse väited on põhjendamatud, tuleb apellatsioonkaebus tervikuna rahuldamata jätta.

IV. Ettepanek

145. Eeltoodut arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku jätta apellatsioonkaebus rahuldamata ja mõista kohtukulud välja apellantidelt.